

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi

Azərbaycanlıların hazırkı Ermənistan dövlətinin ərazisindən tam deportasiyasının 35 ili tamam olur. Son deportasiya əməliyyatı ilə Ermənistan dövləti 8 min kvadrat kilometr ərazidə (172 yaşayış məntəqəsi) yaşayan azərbaycanlı sakinlərini tarixi torpaqlarından qovaraq acı məhrumiyətlərə məruz qoyub.

1988-ci ilin soyuq dekabrının birinci ongünlüyündə Ermənistan ərazisində yaşayan 182.000 azərbaycanlı (rəqəm BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali komissarlığındır), 18.000 kürd və min nəfər rus (rəqəmlər Azərbaycan Respublikası keçmiş Ali Sovetinin Qaçqınlar üzrə komissiyasıdır) zorla daimi yaşayış yerlərindən deportasiyaya məruz qalıb.

Keçmiş SSRİ Daxili İşlər Nazirliyinin yarımçıq qalmış istintaq materiallarından görüldüyü kimi, Ermənistan hökuməti tərəfindən həyata keçirilən deportasiya əməliyyatı zamanı 216 azərbaycanlı qətlə yetirilib; o cümlədən 2 nəfərin diri-diri başı kəsilib, 11 nəfər diri halda, 2 nəfər isə öldürüldükdən sonra yandırılıb, 1 nəfər asılıb, 3 nəfər doğranıb, 29 nəfər maşın təkərləri altında qoyulub, 41 nəfər döyülərək öldürülüb, 49 nəfər dağlarda donub, 1 nəfər elektrik cərəyanına qoşularaq öldürülüb, 1 nəfər özünü öldürüb, 10 nəfər infarktdan ölüb, 8 nəfər itkin düşüb. Öldürülənlərin 57-si qadın, 23-ü uşaqdır.

Ümumilikdə, indiki Ermənistan ərazisində yaşamış azərbaycanlıların deportasiya tarixi 1820-1988-ci illik bir dövrü əhatə edir. Azərbaycanlıların indiki Ermənistan ərazisindəki tarixi torpaqlarından qaçqınlıq məhrumiyətləri nəinki Azərbaycanda, eləcə də Ermənistanın özündə və başqa ölkələrdə çap olunmuş kitablarda da kifayət qədər öz əksini tapıb.

**Ermənistan
müharibədən**

**sonra yaranan
reallıqlarla barışmağı
hələ də bacarmır**

Prezident İlham Əliyev "Qlobal dünya nizamına təhdidlər" mövzusunda IX Qlobal Bakı Forumunun açılışında çıxışı zamanı da qarşı tərəfə çox mühüm mesajlar ünvanlamışdı. Bildirmişdi ki, Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü sual altında qoymağa davam etsə, Azərbaycanın başqa seçimi olmayacaq və Ermənistanın ərazi bütövlüyünü sual altında qoyacaq. Çünki son əsrin tarixi aydın şəkildə göstərir ki, 1920-ci ilin noyabrında, Azərbaycanın sovetləşdirilməsindən 6 ay sonra sovet hökuməti Azərbaycanın tarixi hissəsi olan Zəngəzur qoruyub Ermənistanı verib. Ona görə də əgər Ermənistan Qarabağdakı ermənilər üçün status tələb etsə, nə üçün Azərbaycan Qərbi Zəngəzurdan olan azərbaycanlılar üçün status tələb etməsin? Çünki orada tam olaraq azərbaycanlılar məskunlaşmışdı. Prezidentin bu açıqlaması erməni cəmiyyətinə xəbərdarlıq olsa da, Ermənistan müharibədən sonra yaranan reallıqlarla hələ də barışmağı bacarmır. Bu da öz növbəsində tarixi nöqtəyi-nəzərdən Azərbaycanın tapdanmış hüquqlarının bərpasını gündəmə gətirir.

**Zorla deportasiyaya
məruz qalmış qərbi
azərbaycanlıların
hüquqları
bərpa ediləcək**
Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasında yaradılan

Qərbi azərbaycanlılar - dövlət və ictimai maraqların vəhdət nöqtəsi..

şəraitlə tanış olan Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi ki, 1988-1991-ci illərdə Qərbi Azərbaycandan qovulmuş 50 mindən çox ailənin 20 minə qədərində dəymiş ziyan hesablanıb və hazırda bu işlər davam etdirilir. Həmin illərdə Qərbi Azərbaycanda 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsindən qovulan qaçqınların hər bir ailə üzvü üçün statistikası aparılıb, 130 kəndin siyahısı tamamlanıb. Təşkilat Qərbi Azərbaycanda tarixi və mədəni irsimizin bütün nümunələrinin dəqiq siyahısının hazırlanmasını davam etdirir.

Qərbi Azərbaycan İcması da bundan sonra daha müəssəkil formada fəaliyyət göstərəcək, 1990-cı illərin əvvəllərində Qarabağ münafişəsi ilə bağlı təhrif edilmiş təsəvvürü tamamilə dəyişdirəcək. Zorla deportasiyaya məruz qalmış qərbi azərbaycanlıların hüquqları bərpa ediləcək. Bunun

üçün beynəlxalq müstəvidə fəallıq göstərilməli, rəqəmsal platforma vasitəsi ilə tarixi həqiqətlər, ermənilər tərəfindən dağıdılan abidələrimiz, saraylar, məscidlər, şəhərlər haqqında ətraflı məlumatlar toplanılıb beynəlxalq tədbirlərdə dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır.

**Azərbaycan bu
məsələnin arxasında
möhkəm durur
və bundan sonra
da duracaq**

Artıq vəziyyət o yere çatıb ki, qərbi azərbaycanlılar dövlət və ictimai maraqların vəhdət nöqtəsini təşkil edirlər. İndiki Ermənistan ərazisindən qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə, sülh yolu ilə geriye qayıtmasının təmin edilməsi barədə Konsepsiya da hazırlanıb.

Bu Konsepsiya indiki Ermənistan ərazisindən zorla çıxarılmış azərbaycanlıların geriye

qayıtması üçün İcmaların həyata keçirəcəyi fəaliyyətin məqsədləri, prinsipləri, hazırlıq və icra tədbirləri üçün ümumi çərçivəni müəyyən edir. Konsepsiya beynəlxalq hüquqa, aidiyyəti dövlətdaxili hüquqa, tarixi faktlara əsaslanır, ədalətin və sülhün bərqərar olunmasına xidmət edir. Azərbaycan rəhbərliyi qərbi azərbaycanlıların hüquqları məsələsini beynəlxalq səviyyədə gündəmə gətirir. Lakin biz görürük ki, Ermənistan hakimiyyəti bizim tələbimizə qarşı addımlar atır. Paşinyan bu yaxınlarda etdiyi çıxışında SSRİ dövründə Bakı, Sumqayıt və Azərbaycanın digər bölgələrdə yaşamış ermənilərdən söhbət açıb. Erməni qaçqınlarının da Azərbaycana qayıtmasını tələb edib.

Öz əlamində hesab edir ki, guya Azərbaycanın Qərbi Azərbaycan tələbinə advekat cavab verib. Bu insan başa düşmür ki, Qərbi azərbaycanlılar öz doğma yurd-yuvalarında əsrlər boyu yaşayıblar. Bakı və Sumqayıtda vaxtı ilə yaşamış ermənilər isə yerli sakinlər deyil, onlar başqa yerlərdən köçüb gəliblər. Azərbaycan bu məsələnin arxasında möhkəm durur və bundan sonra da duracaq. Qərbi Azərbaycan İcması da bu məsələni BMT -nin və digər beynəlxalq qurumların diqqətinə gətirib. Bir sözlə, ictimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi baxımından da qərbi azərbaycanlılarla bağlı mövzu daimi diqqət tələb edir.

Məhəmmədali QƏRİBLİ
Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.